

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

کد مدرک: CO-F04-02 صفحه 1 از 6	صورتجلسه کمیسیون آب و محیط زیست		
	☐ عادی ☒ فوق العاده ☐ مشترک		
	محل جلسه: ساختمان شماره ۱ ساعت شروع: ۷:۳۰ ساعت خاتمه: ۹:۳۰	دبیر جلسه: عماد رجحانی تاریخ برگزاری: ۱۳ / ۳ / ۱۴۰۳	رئیس جلسه: محمد علایی شماره جلسه: ۹

دستور کار جلسه:

✓ بازار آب در استان، قانون، آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها و راهکاری برای تبدیل تهدیدها به فرصت

❖ اهم موارد مطرح شده:

«محمد علایی»، اگر نهاد بازار آب فعال شود، بخش مهمی از چالش بهره‌وری در این حوزه حل می‌گردد. بهترین راه تخصیص آب به بخش‌های بهره‌ور و پرسود تولید راه اندازی نهاد بازار در حوزه آب است. همچنین، چنانچه اقتصاد آب فعال نباشد بهره‌وری محقق نخواهد شد. در بخش خانگی نیز به دلیل آن که تعرفه آب بسیار پایین‌تر از قیمت تجهیزات کاهنده است، شهروندان رغبتی به بهینه‌سازی مصرف آب ندارند. اگر کشاورز به این مساله واقف باشد که از طریق بهره‌وری می‌تواند آب مازاد خود را در بازار عرضه کند، قطعاً بهره‌وری افزایش می‌یابد.

ظرفیت‌های قانونی در حوزه «بازار آب» باید مشخص شود. این قوانین به شرکت آب منطقه‌ای اجازه راه‌اندازی بازار آب را داده‌اند و باید مشخص شود چه میزان از این آیین‌نامه‌ها در استان اجرایی می‌شوند و چه انتقاداتی به این آیین‌نامه‌ها وارد است؟ اتاق بازرگانی مشهد با اتاق ایران و وزیر نیرو در خصوص ایرادات سیاست‌ها و دستورالعمل‌های فعلی در این حوزه، مکاتبه‌ای خواهد داشت؛ البته بخشی از چالش‌های موجود بر سر پیاده‌سازی بازار آب را می‌توان از طریق ظرفیت مجلس شورای اسلامی مرتفع کرد. علایی با بیان اینکه بحران آب در حال تشدید بوده؛ اما حل شدنی است و ساده‌ترین و بهترین راهکار در این زمینه، پیاده‌سازی اقتصاد آب است، خاطرنشان کرد: باید با مطالعات کارشناسی، به مسئولان متذکر شویم سیاست‌های فعلی حوزه آب نه تنها مشکلات این حوزه را حل نمی‌کند بلکه بهره‌وری آب را کاهش می‌دهد.

پیاده‌سازی «بازار آب» مانند شمشیر دو لبه است

«غلامرضا ممدوحی»، معاون حفاظت و بهره‌برداری شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی: نصب کنتور هوشمند و اعمال مدیریت مشارکتی، هر کدام حدود ۴۰ درصد در بهینه‌سازی آب سهیم هستند. مسدود کردن چاه‌های غیر مجاز نیز همراه با سایر مقولات تنها ۲۰ درصد در بهینه‌سازی آب سهم دارد. بر همین اساس، راه‌اندازی بازار آب نیاز ماست که تحقق این مقوله می‌تواند نقش بسیار پررنگ‌تری را نسبت به سایر موارد مذکور در بهینه‌سازی مصرف داشته باشد. ما با ۳ دیدگاه به حوزه بازار آب ورود پیدا کردیم؛ نخست، خواست مردم را در این حوزه در نظر گرفتیم و لذا مطالعاتی را با مهندسی معکوس و آثار اجرایی شدن آن در مزارع آغاز کردیم؛ گام بعدی، بهره‌گیری از نظر مشاور بود و در بعد سوم، استفاده از صاحب‌نظران دانشگاهی را مدنظر قرار دادیم. نکته جالب آن است که در هر ۳ حوزه به یک خروجی دست یافتیم که این مساله حاکی از آن است که مسیر راه‌اندازی بازار آب صحیح است و مشکلی از این بابت وجود ندارد. البته راه‌اندازی بازار آب، مخالفانی هم دارد؛ چراکه پیاده‌سازی این طرح همچون شمشیر دو لبه است؛ چنان که اگر به درستی اجرا نشود، ضربه جبران‌ناپذیری به سفره‌های آب زیرزمینی وارد می‌کند. مقدار ۹۶ الی ۹۷ درصد از چاه‌های برقی استان مجهز به کنتور هوشمند هستند و ۷۰ درصد آنان نیز به‌روزرسانی شده‌اند؛ در صورتی که میانگین کشوری در این حوزه ۳۰ درصد است؛ اما مسئولین کشوری به این مهم واقف نبوده و لذا بعضاً مخالف اجرایی شدن طرح آب هستند. در ۱۰ سال گذشته اگر بحث بازار آب مطرح می‌شد، ابزاری برای اندازه‌گیری آن نداشتیم؛ اما طی سال‌های اخیر، کنتورهای هوشمند برای چاه‌ها نصب شده و بخش اعظمی از آنان به‌روزرسانی گردیده است.

کد مدرک: CO-F04-02 صفحه 2 از 6	صورتجلسه کمیسیون آب و محیط زیست		
	☐ عادی	☒ فوق العاده	☐ مشترک
	رئیس جلسه: محمد علایی	دبیر جلسه: عماد رجحانی	محل جلسه: ساختمان شماره ۱
	شماره جلسه: ۹	تاریخ برگزاری: ۱۳ / ۳ / ۱۴۰۳	ساعت شروع: ۷:۳۰ ساعت خاتمه: ۹:۳۰

در حال حاضر بازار آب در بُعد اجرایی، دارای ۳ ضلع کارگزار، شرکت آب منطقه‌ای و تشکل است؛ هر چند که معتقدیم شرکت آب منطقه‌ای نباید در این حوزه مداخله ای داشته باشد؛ اما به اصرار کارگزار و تشکل وارد این حوزه شده و تفاهم نامه ای را منعقد کردیم. بر اساس طرح بازار آب، ۱۰ درصد از آب مازاد کشاورزی در بازار به خریدار فروخته می‌شود. در این میان، بایستی در خصوص کمیت و کیفیت در بازار آب نظارت های لازم صورت گیرد؛ چرا که در غیر این صورت شاهد آسیب های جبران ناپذیری به منابع آبی خواهیم بود.

اهمیت ارتقاء سطح تکنولوژی به منظور افزایش بهره‌وری آب

«کیهان کاووسی»، رئیس کمیسیون اقتصاد کلان و برنامه‌های راهبردی اتاق بازرگانی خراسان رضوی: موضوع آب را باید به صورت ریشه ای حل کرد. مشکل اساسی در کشور و به طور اخص استان آن است که صنایع کشاورزی که بخش عمده ای از منابع آبی را صرف می‌کنند، عملاً بهره‌وری پایینی دارند. اگر بتوانیم رقابت پذیری و استفاده از تکنولوژی را در صنایع تبدیلی سطح استان افزایش دهیم، متناسب با آن، کشاورز الگوی کشت خود را تغییر خواهد داد. در غیر این صورت به راحتی نمی‌توان الگوی کشت را تغییر داد؛ لذا پیشنهاد می‌شود کمیسیون اقتصاد کلان، کمیسیون صنعت و کمیسیون آب و محیط زیست در این رابطه مطالعاتی داشته باشند.

استفاده از ظرفیت قانون برنامه هفتم توسعه به منظور اصلاح آیین‌نامه‌های موجود در حوزه بازار آب

در ادامه، «مجتبی برغمندی»، معاون برنامه ریزی شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی اظهار کرد: شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی پیشرو در بازار آب (در دشت خواف به عنوان پایلوت) بوده است. این مهم براساس ماده ۷ قانون توزیع عادلانه آب اجرایی شده تا شارژ مازاد چاه های کشاورزی، قابل مبادله با دشت های رصد شده باشد. بعد از آن که آیین‌نامه اصلاحی مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب ابلاغ شد، اصلاحاتی بر آن صورت گرفت؛ اما در دستورالعمل شارژ چاه، به یکسری نکات مربوط به آبخوان و نحوه جا به جایی و حجم قابل جا به جایی از چاه مجاز اشاره ای نشده بود. با این حال این آیین‌نامه یکی از مستندات آیین‌نامه بازار آب شد.

از اجرای بازار آب در دشت خواف ۴ سال می‌گذرد. بند ۳ ماده ۳۸ قانون برنامه هفتم توسعه اشاره به آن دارد که اصلاح الگوی مصرف باید با رعایت مباحث مربوط به بیلان منابع آب در راستای تعادل بخشی به سفره های آب زیرزمینی انجام بگیرد و بازار آب نیز با حفظ کاربری آب، جلوگیری از آلودگی و تخریب خاک می‌تواند راه اندازی شود. علاوه بر این، در این قانون ذکر شده به سرمایه‌گذاران این حوزه در ارائه مجوزها و تسهیلات، کمک‌های فنی و اعتباری داده خواهد شد. در نتیجه می‌توان از این ظرفیت قانونی برای اصلاح آیین‌نامه‌های موجود استفاده نمود تا برای ۵ سال آینده خط مشی به‌روزتری داشته باشیم.

او با بیان اینکه بازار آب درصدد است تناسب خوبی میان صنعت و کشاورزی (با حفظ منبع) ایجاد کند، افزود: وظیفه ما در وزارت نیرو حفظ شرایط پایدار آبخوان است. اقتصاد آب و نحوه مدیریت مصرف کننده نیازمند خرد جمعی، قوانین و مشارکت همه ذینفعان است و صرفاً کار یک نهاد نیست؛ البته بسترسازی و اجرای آیین‌نامه تبادل میان مصرف کنندگان فعلاً در تکلیف وزرات نیرو است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

کد مدرک: CO-F04-02 صفحه 3 از 6	صورتجلسه کمیسیون آب و محیط زیست		
	☐ عادی	☒ فوق العاده	☐ مشترک
	رئیس جلسه: محمد علایی شماره جلسه: ۹	دبیر جلسه: عماد رجحانی تاریخ برگزاری: ۱۳ / ۳ / ۱۴۰۳	محل جلسه: ساختمان شماره ۱ ساعت شروع: ۷:۳۰ : ساعت خاتمه: ۹:۳۰

ضرورت عرضه آب در بورس به منظور رقابت پذیری و دسترسی همگانی به آب

«سید حمید میرقاسمی»، مدیر تحقیقات، برنامه ریزی و بررسی های اقتصادی شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی: ما معتقدم تخصیص آب باید توسط بازار انجام شود نه آن که ما نسبت به تقسیم آب اقدام کنیم. بازار باید با توجه به بهره وری و ارزش بازتخصیص، بهره وری آب را افزایش دهد. تحقق این مهم قطعاً منتج به رقابت سالم و دسترسی همگانی به آب خواهد شد. حال عرضه آب در بورس می تواند گام مهمی در این راستا باشد. تخصیص آب برای صنعت و خدمات باید از طریق بورس انجام بگیرد. بر این اساس، صنایعی که بهره وری بالاتری دارند می توانند مشتری بهتری برای آب باشند. برای بورس آب باید مصوبه شورای عالی آب و موافقت اصولی شورای عالی بورس و اوراق بهادار را اخذ کنیم تا بتوانیم آب را در بورس انرژی عرضه کنیم. مقوله عرضه آب در بورس اولین بار در سال ۲۰۲۱ در آمریکا انجام شد و در حال حاضر نیز در کشور شیلی و استرالیا این مهم اجرایی شده است.

ضرورت همراهی جهاد کشاورزی در پیاده سازی بازار آب

«حسین حیدرزاده»، مدیر برنامه ریزی شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی: در بحث هدررفت آب در بخش کشاورزی، می توان با کمترین تجهیزات مانند لوله گذاری در سطح مزارع، نسبت به جلوگیری از هدررفت آب اقدام نمود تا بتوان مازاد آن را واگذار کرد. در بازار آب، به دنبال اضافه برداشت از آب های زیرزمینی و واگذاری آن نیستیم؛ بلکه صرفاً شارژ چاه آب از کشاورز به خریدار منتقل می شود. در واقع، بر این اساس هیچ گونه فشاری به سفره زیرزمینی اعمال نمی شود و از محل پروانه کشاورز می توان آب مورد نیاز صنعت را تامین کرد.

حیدرزاده افزود: مزیت اصلی بازار آب این است که از تخصیص های موجود کشاورزی برای سایر مصارف استفاده کنیم و بار اضافی به دشت تحمیل نکنیم. نکته قابل توجه آن است که فروش آب به صنعت ۳ برابر برای کشاورز ارزش افزوده دارد. امید می رود در آینده بتوانیم دستورالعمل مبنی بر واگذاری ۱۰ درصد از آب کشاورزی به سایر حوزه ها را داشته باشیم؛ چرا که بعضی کشاورزان ۲۰ الی ۳۰ درصد در مصرف آب خود صرفه جویی می کنند و باید بتوانند این میزان را در بازار آب عرضه کنند.

در سال ۱۴۰۰ بازار آب در خواف با انعقاد تفاهم نامه ای میان دولت، کارگزار و تشکل بخش خصوصی راه اندازی شد. در واقع در آن سال بازار آب در ۳ استان سمنان، قزوین و خراسان رضوی اجرایی گردید. در این میان، وجود چند هزار حلقه چاه در استان، یکی از محدودیت هایی است که سبب شده از قزوین در اجرای طرح عقب بمانیم. سال گذشته ۲۰۰ هزار متر مکعب آب وارد بازار شد که ۱۰۰ هزار متر مکعب از این مقدار مبادله گردید. در سال جاری نیز حدود ۷۰ هزار متر مکعب مبادله داشتیم. قیمت مبادله حدود ۳۵ هزار تومان به ازای هر متر مکعب است. چالش اصلی در این حوزه، تفاوت رویکرد جهاد کشاورزی با شرکت آب منطقه ای است و باید شاهد هم افزایی و همراهی دو دستگاه در این عرصه باشیم تا نتیجه مطلوب حاصل آید.

«اسماعیل برادران حسینی»، رئیس هیات مدیره انجمن دشت آب مشهد: در سال ۱۳۹۶ اولین سایت بازار آب را راه اندازی کردیم و یکی از موضوعات مهم در این عرصه آن بود که اگر کشاورزی کمتر از حد مجاز برداشت داشت، بتواند آب مازاد خود را به فروش برساند؛ اما تاکنون این مهم در دشت مشهد محقق نشده است. با توجه به بارندگی های اخیر، در بخش زراعت آب مازاد

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

کد مدرک: CO-F04-02 صفحه 4 از 6	صورتجلسه کمیسیون آب و محیط زیست		
	☐ عادی	☒ فوق العاده	☐ مشترک
	رئیس جلسه: محمد علایی	دبیر جلسه: عماد رجحانی	محل جلسه: ساختمان شماره ۱
	شماره جلسه: ۹	تاریخ برگزاری: ۱۳ / ۳ / ۱۴۰۳	ساعت شروع: ۷:۳۰ ساعت خاتمه: ۹:۳۰

نداریم؛ اما در باغات با مازاد آب مواجه هستیم. اگر کشاورز نتواند آب خود را در بازار عرضه کند، آن را بدون در نظر گرفتن بهره‌وری و مصرف بهینه هدر خواهد داد تا میزان تخصیص آب در پروانه‌اش کاهش نیابد.

استفاده از ظرفیت تشکله‌ها در پیاده‌سازی بازار آب

«شهرام عیدی زاده»، مدیر مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی: در حوزه جا به جایی آب بخش کشاورزی باید به این مساله توجه داشت که این مساله کشت محصولات استراتژیک استان از جمله گندم را تحت تاثیر قرار ندهد. از شرکت آب منطقه‌ای خراسان تقاضا داریم که بسته پیشنهادی استان را در خصوص بازار آب در اختیار بخش خصوصی قرار دهد تا ما نیز بتوانیم نظرات خود را در این زمینه مطرح کنیم. در پیاده‌سازی بازار آب نقش نهادها بسیار کارآمد است. تجربه تعادل بخشی به آب‌های زیرزمینی حاکی از آن است که می‌توان از ظرفیت تشکله‌ها در این حوزه بهره گرفت. بخش کشاورزی بزرگترین بخش مصرف کننده آب است که بحث جا به جایی آب در آن مصداق پیدا می‌کند. بحث عرضه آب در بورس نیز پیشنهاد مطلوبی است، همان طور که در بورس زعفران گواهی سپرده اعطا می‌شود در بورس آب نیز می‌توان همچنین ساز و کاری پیش بینی نمود و بسته پیشنهادی در این زمینه توسط بخش خصوصی ارائه شود. به طور مثال، در این بسته تاخیر در تحویل آب، افت کیفیت آن و نحوه قیمت‌گذاری و... باید پیش بینی شود. مرکز پژوهش‌های اتاق در حوزه تدوین این بسته پیشنهادی اعلام آمادگی می‌کند.

پیاده‌سازی بازار آب را نباید منوط به افزایش بهره‌وری کرد

«احمد جعفریان»، رئیس هیات مدیره انجمن آب تربت حیدریه: در حوزه اجرایی طرح بازار آب نباید فرآیند پیچیده‌ای را لحاظ کنیم. پیشنهاد ما این است که شرکت آب منطقه‌ای در خصوص روش‌های توزیع مجموع آب اعطایی به کشاورز در سال تغییراتی ایجاد کند. با توجه به افت دشت و بهره‌گیری از نظام جیره بندی، می‌توان در حوزه عملیاتی کردن بازار آب توفیق حاصل کرد. اگر میزانی از آب پروانه اولیه چاه، به صورت جیره بندی لحاظ شود، بهینه‌سازی مصرف را شاهد خواهیم بود. نباید در بازار آب مداخله ای صورت بگیرد و تحقق آن را نباید منوط به افزایش بهره‌وری کرد؛ در غیر این صورت این اصطلاح فاقد معنا خواهد بود.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

صورتجلسه کمیسیون آب و محیط زیست

عادی فوق العاده مشترک

کد مدرک: CO-F04-02

صفحه 5 از 6

رئیس جلسه: محمد علایی دبیر جلسه: عماد رجحانی محل جلسه: ساختمان شماره ۱
شماره جلسه: ۹ تاریخ برگزاری: ۱۳/۳/۱۴۰۳ ساعت شروع: ۷:۳۰ ساعت خاتمه: ۹:۳۰

❖ مصوبات جلسه:

ردیف	دستور کار	شرح مصوبه	اقدامات مرتبط	مهلت اقدام
۱	بازار آب در استان، قانون، آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها و راهکاری برای تبدیل تهدیدها به فرصت	دست آوردهای چند هزار سال تمدن در جای جای جهان نشان می‌دهد که ارزش گذاری درست و بجای هر کالایی مهم ترین عامل در مدیریت کارآمد و پایدار و پاک آن و پرهیز از اسراف است. آب در این سرزمین خشک ما کمیاست. کمبودش و اسراف بیمارگونه‌اش ماندگاری و پایداری فرهنگ و تمدن و آینده ما و فرزندانمان را با تهدیدهای جدی روبرو کرده است. با اینهمه آب رایگان و مفت و با یارانه‌های سنگین عرضه می‌شود و بازار آب زیرزمینی است. بدون شک برای مدیریت ورشکستگی ویرانگر آبی باید بازار آب شفاف در همه دشت‌ها راه اندازی شود. پیشنهاد می‌شود ظرفیت‌های قانونی و آیین نامه‌ای برای راه اندازی بازار آب در استان و جابجایی شارژ چاه‌ها در یک مدار تا یک سال آبی بررسی و اجرا شود.	برگزاری جلسات کارشناسی به منظور بررسی چگونگی، و پیامدهای مثبت و منفی راه اندازی بازار آب و جابجایی شارژ چاه‌ها در یک مدار تا یک سال آبی.	۱ ماه
۲		علاوه بر تلاش برای استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود، در راستای تهیه بسته پیشنهادی برای برداشتن مشکلات و بهبود ظرفیت‌ها راه اندازی بازار آب در دستور عمل‌ها، آیین نامه‌ها و قانون جلسه‌های پیوسته‌ای بین کمیسیون و شرکت محترم آب منطقه‌ای برگزار خواهد شد.		۱ ماه

❖ لیست حاضرین:

ردیف	نام و نام خانوادگی	سمت	سازمان مربوطه
۱	محمد علایی	رئیس	کمیسیون آب و محیط زیست
۲	عماد رجحانی	دبیر	کمیسیون آب و محیط زیست
۳	اسماعیل برادران حسینی	عضو	کمیسیون آب و محیط زیست

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

صورتجلسه کمیسیون آب و محیط زیست

عادی فوق العاده مشترک

کد مدرک: CO-F04-02

صفحه 6 از 6

رئیس جلسه: محمد علایی دبیر جلسه: عماد رجحانی محل جلسه: ساختمان شماره ۱
شماره جلسه: ۹ تاریخ برگزاری: ۱۳ / ۳ / ۱۴۰۳ ساعت شروع: ۷:۳۰ ساعت خاتمه: ۹:۳۰

۴	شیرین سحرخیز	عضو	کمیسیون آب و محیط زیست
۵	احمدرضا رضازاده	عضو	کمیسیون آب و محیط زیست
۶	احد جعفریان	عضو	کمیسیون آب و محیط زیست
۷	احمدرضا رضازاده	عضو	کمیسیون آب و محیط زیست
۸	کیهان کاووسی	رئیس	کمیسیون اقتصاد کلان
۹	شهرام عیدی زاده	نائب رئیس	کمیسیون اقتصاد کلان
۱۰	سمیرا سبزواری	رئیس	دفتر کشاورزی
۱۱	محمد هاشم صفار	کارشناس	دفتر مطالعات و پژوهش‌ها
۱۲	محمد رضا موحد	دبیر	کمیسیون صنعت
۱۳	غلامرضا ممدوحی	معاون حفاظت و بهره برداری	شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی
۱۴	مجتبی برغمندی	مدیریت برنامه ریزی	شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی
۱۵	حسین حیدرزاده	کارشناس برنامه ریزی	شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی
۱۶	سید حمید میرقاسمی	مدیر تحقیقات، برنامه‌ریزی و بررسی‌های اقتصادی	شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی